

Recuziterii

Dacă am căuta definiția „recuziterului“, am afla, de prin dicționare filologice, că este acea persoană care, în teatru, se ocupă de procurarea și păstrarea recuzitei (care, la rîndul ei, constituie totalitatea obiectelor necesare la montarea unei piese de teatru). Oamenii de teatru, și în primul rînd actorii, folosesc o definiție mai simplă; ei spun: „mîna dreaptă a actorului“.

Unul dintre cei mai vechi recuziteri din teatrele bucureștene — Gheorghe Tache, de la Teatrul „Bulandra“ — își amintește că s-a auzit numit astfel, pentru prima dată, de către marea actriță Lucia Sturdza Bulandra, cînd a uitat să pună un evantai pe masă, într-un spectacol cu *Mamouret*: „Tu nu știi, Tache, că ești mîna dreaptă a actorului?“ — ar fi spus atunci distinsa doamnă; mai apoi, cam toți actorii au început a folosi această denumire.

„MESERIA-I GREA, DAR DRAGOSTEA MEA PENTRU TEATRU E MARE“...

...obișnuiește să spună Gh. Tache — azi recuziter-șef la sala Studio a Teatrului „Bulandra“. „Altfel, demult plecam în altă parte. În teatru, lucrezi toată ziua, că-i program nenormat; repetiții dimineața, spectacole seara, iar în zile de sărbătoare chiar și cîte două-trei reprezentații. În turnee, ce să mai vorbim... Munca noastră se desfășoară în condiții specifice, și cred că lucrul acesta ar trebui cunoscut — și recunoscut.“

Am început cu această declarație a lui Gheorghe Tache pentru că văd în ea o propunere, o dorință care-i privește nu numai pe recuziteri, ci și pe alți lucrători tehnici din teatre, a căror muncă este direct legată de activitatea regizorilor, scenografilor și actorilor. Fără acești așa-ziși anonimi ai scenei, nici un spectacol de teatru nu s-ar putea realiza. Așa fiind, mi se pare că punctul lor de vedere e pe deplin întemeiat și că se cuvine să-și afle rezolvarea.

Discuția noastră avea loc în culisele scenei de la Studio-„Bulandra“, puțin timp

înainte de începerea spectacolului *Azilul de noapte*. Mașiniștii de scenă își terminaseră lucrul; la fel, și recuziterii și electricienii. Regizorul tehnic, Octavian Fulger, anunța sentențios că este ora 18,30, că mai sînt 30 de minute pînă la începerea spectacolului și că, deci, are loc ultima revizie a pregătirilor. Totul era în ordine: recuzita lui Gheorghe Tache și a oamenilor lui se afla în scenă. În spatele scenei, sub practicabile, se afla acea parte a recuzitei ce urma să fie folosită în timpul spectacolului: coșurile lui Virgil Ogășanu, scrumbia lui Ion Caramitru, desaga lui Vasile Nițulescu, sculele lui Cornel Coman; iar într-o cabină, pe un aragaz, era pusă la fiert supa locatarilor azilului.

Pregătirile fiind încheiate, ne-am continuat discuția despre cîte trebuie să facă un recuziter la fiecare spectacol. Mai întii: căutarea continuă, pentru a procura acele obiecte (mobilă, costume, detalii de interior etc. etc.) care să creeze atmosfera specifică epocii și spațiului geografic sau etnografic corespunzătoare piesei, în spiritul concepției regizoral-scenografice. Nu-i un lucru ușor; Gheorghe Tache are, la sala Studio, o „gestiune“ mare de obiecte; unele se potrivesc mai multor spectacole, altele nu. Ce se poate, se adaptează. De multe ori, Gheorghe Tache a împrumutat și de la prieteni cîte un obiect absolut necesar pentru întregirea atmosferei dorite, și de negăsit altcum.

Munca recuziterului începe odată cu repetițiile la scenă. Schițele scenografului sînt urmate, imediat, de schițele, de un fel original, ale lui „Nea Tache“. În aceste schițe se poate vedea unde urmează să fie pus fiecare obiect din recuzită, însoțit de însemnări de acest gen: „Scaunul lui Caragiu“; „Cartea lui Beate Fredanov“; „Costumul lui Pittiș“, și tot așa mai departe. Pe o pagină alăturată, într-un registru, un inventar general, și altele desfășurate pe acte și tablouri, ale tuturor celor necesare. Recuzita consumabilă (alimente, băuturi) se bucură de o atenție aparte, aceasta urmînd a fi procurată spectacol de spectacol, cel mult cu o oră înainte de începere.

Începînd din 1952, toate spectacolele Teatrului „Bulandra” figurează în cele două mari registre ale lui „Nea Tache”, însoțite de schițe și explicații. Dacă am urmări o statistică originală, am putea extrage de aici date despre cîte flori și țigări s-au consumat, cîte prăjituri sau altfel de alimente au fost mincate; ba, mai mult, am putea afla în cîte spectacole a „jucat” patul sau fotoliul cutare, sub aceeași înfățișare sau cu „fizionomie” schimbată, în funcție de „rolul” interpretat.

„Nea Tache” lucrează de 24 de ani la Teatrul „Bulandra”, după ce alți aproape șase ani lucrase, tot ca recuziter, la Teatrul „Tănase”. Peste puțin timp, deci, va putea sărbători 30 de ani în slujba teatrului. Depănîndu-și amintirile, poate povesti, alături de amintiri „serioase”, despre zeci de farse făcute actorilor, la care a fost și el părtaș: prăjituri cu sare oferite lui Jules Cazaban, din care acesta a mușcat cu poftă în plin spectacol și a trebuit să spună replica: „Vai ce delicioase sînt, stîmătă doamnă”; greutatei de cîte 20 kg, puse în doi săculeți cu rume-guș, pe care trebuia să-i care din scenă Ion Manta, vătîndu-se cît de greu îi este (în seara farsei, chiar îi fusese foarte greu); șunca sărată dată lui Caramitru, în loc de pește, dar legată frumos pe un schelet vechi de pește, și cîte altele... Acestea sînt sarea și piperul activității din culise, adeseori grea și încordată, și pe care vin s-o mai „ușureze” glumele sau farsele bune, menite să descrețească frunțile.

TOATĂ ATENȚIA LA REPLICI

Ion Radu a început să învețe meseria de recuziter pe vremea cînd încă se mai prezentau spectacole în fosta clădire a Teatrului Național de lingă Telefoane. În 1951, însă, l-a luat Ion Șahighian la fostul Teatru al Armatei — azi Teatrul „Nottara” — și, de-atunci, tot aici lucrează.

„Îmi place foarte mult meseria mea — spune Ion Radu. Este drept că cere mult efort fizic, dar cere și idei. Pentru mine, cea mai mare plăcere este momentul cînd încep să instalez recuzita în scenă. De-atîția ani în teatru, am fost mereu lingă mai toți actorii mari ai scenei românești; unii au crescut sub ochii mei, pe alții îi văd acum, la bătrînețe, cum cresc. Dar n-am făcut deosebire; pe toți i-am ajutat, după puterile mele, ca să le iasă rolul cît mai bine. Important este să studiezi stilul fiecărui actor, pentru a ști cum să-i pui lucrurile la îndemînă”.

În acea seară cînd stăteam de vorbă, se juca *Lady X*. Interpretă, Liliana Tomescu. Aceasta e obișnuită cu o așanjament „al ei” al recuzitei, iar Ion Radu știe bine ce trebuie să facă și unde să stea în timpul spectaco-

lului pentru a o servi. Cînd joacă Marga Barbu, îndatoririle recuziterului diferă întrucîtva; „Nea Radu” — că tot așa i se adresează și lui actorii de la „Nottara” — se află acolo unde este nevoie de el și se acomodează acestor cerințe diferite.

— „De aceea «Nea Radu» este iubit de noi, actorii — ne spune Ștefan Radof. Nu l-am văzut o dată șezînd, în timpul spectacolului. Totdeauna în imediata apropiere a actorului, pentru a-i da tot ce are nevoie. Priceperea în meserie, ca și deosebit de frumoasa lui comportare în relațiile din teatru, l-au făcut îndrăgit și stimat”.

Ion Radu, care a lucrat ani de zile cu regizori ca Ion Șahighian și cu actori ca George Vraea, Gh. Timică, Gh. Calboreanu sau Maria Filotti, a învățat bine de la maestrul teatrului că secretul succesului în meseria de recuziter stă în cunoașterea replicilor actorilor. „Ai învățat și ești atent la replici, știi cînd să intri în scenă sau cînd să fii în culise, cu ceea ce solicită interpretarea actorului. Memorie și iuteală îți trebuie — spune Ion Radu. Cea mai mică neatenție a recuziterului poate da naștere la scene hilare. Din păcate, s-a mai întimplat ca un actor să spună că va bea ceva, iar recuziterul să nu-i dea la timp paharul, măcar cu apă. Mă bucur că eu n-am «creat» nici-odată așa ceva”.

Din spusele actorilor de la „Nottara”, „Nea Radu” a fost și el părtaș la altfel de „creații”. Într-o scenă în care jucau Gilda Marinescu și George Constantin, trebuia să se aducă pe masă două pahare cu vodcă, ce urmau a fi băute pînă-n fund. Bineînțeles că se aducea apă. Într-una din seri, paharele au fost mai pline ca de obicei, și chiar cu vodcă. Neștiînd despre ce-i vorba, Gilda Marinescu a răsturnat vodca pe gît, s-a înecat și i-au trebuit cîteva secunde pînă să-și revină. George Constantin, care a băut și el toată vodca, a adăugat, ad-hoc, o replică: „Dar bine se potrivește, că tot mă durea o măsea”. Colegii s-au amuzat, iar spectatorii nici n-au sesizat „completările” din spectacol.

Ca om ce-și iubește mult meseria ce-o practică de peste trei decenii, Ion Radu are un singur „of”: nu prea mai are cui transmite tainele profesiei sale. Vin, nu-i vorbă, unii tineri; dar pleacă destul de repede spre alte meserii, cu mai multă căutare și — de ce n-am spune-o? — spre acele meserii unde programul este mai precis. Este, de fapt, cam aceeași problemă pe care o ridică și Gheorghe Tache, și alți tehnicieni din teatru. Și nu ne facem decît datoria, transmînd-o pe această cale forurilor în drept.

...Recuziterii din teatre: acei oameni ne-dezlipiți de scenă, veșnic lingă actori, părtași direcți la creația acestora, trăind toate emoțiile spectacolului, oameni pe care, cu adevărat, îi putem numi „mîna dreaptă” a actorului.